

”נפגשים בפרשה”, התשע”א

פרשת ראה

הרב שלמה אבינר ואלישיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. משה מציב את הבחירה החופשית כתלויה באדם בלבד. האם זה באמת נכון?

אמנם איננו מלאכי השרת, ולנו יש משברים וקשיים, אבל לאדם יש הכח להתגבר. יש לאדם נשמה טהורה שהיא חלק א-לוה ממעל, וכמו שריבונו של עולם הוא בן חורין, כך האדם הוא בן חורין. וגם כשהאדם מרגיש שקשה לו לבחור בטוב, ש'נקודה הבחירה' שלו כמעט ולא מאפשרת לו לבחור בטוב, עליו לדעת שאין הקב"ה מעמיד בניסיון אלא את מי שיכול לעמוד בו. ויותר מכך, זה שיש לאדם יצר רע חזק בתחום מסוים - עליו לדעת ש"זה לעומת זה ברא הא-לוהים", כלומר שיש לו יצר טוב חזק עוד יותר מן הצד השני, כך שאם יעבוד על עצמו ויתגבר על היצר הרע, יגלה עד כמה היצר הטוב שלו עוצמתי ממנו.

ב. כל אדם נבחן על פי נקודת הבחירה שלו, כל פי דרגתו?

אכן, וכך אומר גם בעל ה"מכתב מאליהו". לכן הקב"ה מטיל נסיונות מסוימים על אנשים מסוימים, ונסיונות אחרים לאנשים אחרים. וגם לא יתכן שאין בחירה - שכן אם אין לאדם בחירה, כל העולם כולו הוא עוול אחד גדול, וזה לא יכול לצאת מן הטוב המוחלט. זו ההוכחה המוסרית. יש גם הוכחה נפשית - שהאדם חווה ויודע בעצמו שהוא בן חורין והוא המחליט אם להיטיב או להרע.

ג. בפרשה מוזכרת מצוות נתינת מעשרות. רובנו כיום לא חווים את מצווה זו, אלא יותר את מצוות מעשר כספים. מה המעמד של מצווה זו?

יש אומרים שזו מצווה מן התורה, יש האומרים שזו מצווה מדרבנן, ויש אומרים שזהו מנהג. על פי רוב השיטות - זהו מנהג. אבל אדם שקיבל על עצמו מנהג, הדבר מחייב.

בכל אופן, יש שתי שיטות לגבי היחס בין מצוות מעשר כספים למצוות הצדקה. האחת גורסת שהאדם רוצה להנהיג על עצמו לתת מעשר כספים בנוסף למצוות הצדקה המוטלת עליו מדאורייתא, ועליו להזהר שלא לערבב בין השניים. השיטה השנייה גורסת שמצוות מעשר היא הכימות של מצוות נתינת צדקה. כלומר, צריך לתת צדקה ברמה של "די מחסור" וכפי יכולתו של הנותן. ושיערו חכמים שהיחס בין "די מחסור" לבין יכולת הנותן ליתן היא 10% ממשכורתו.

ד. האם אפשר להכניס בתוך מעשר הכספים את תשלום לימוד התורה של הילדים?

זה תלוי - לפי השיטה הראשונה הגורסת שמעשר כספים הוא נפרד ממצוות הצדקה - בוודאי שאפשר. אבל לפי השיטה השנייה לפיה מעשר כספים הוא בעצמו מצוות צדקה - ולכן אפשר לתת רק אם יש שם עניים.

ה. איך מחשבים מעשר כספים?

מחשבים עשרה אחוזים מן הנטו, כל כסף שיש לאדם לפני שהוא החל לעסוק בהוצאות. וזה כולל כסף שאדם קיבל במתנה, בירושה, במפעל הפיס וכדומה.

ו. היום מרוב רמאויות קשה לנו לקיים את "פתח תפתח את ידך".

כבר בזמן הגמרא היו הרבה פושטי יד רמאים. וכיום כל אדם שפושט את ידו הוא בחזקת רמאי, עד שיוכיח אחרת. כאשר באים לבקש ממני בגדים - אני לא נותן עד שיוכיחו לי שזה מוצדק. וכאשר באים לבקש ממני אוכל - איני מסתכן, כיוון שהדבר עלול להיות כרוך בפיקוח נפש.

ז. מהפרשה כולה אפשר לראות מסר של ערך הכסף בעיני היהדות.

אפשר לסכם את הדבר בעזרת פתגם של החפץ חיים - "חייך קודמים לחיי חברך, אבל מותרותך אינם קודמים לחיי חברך". לא יתכן שאדם יחיה חיי מותרות בעוד לחברו אין את המינימום ההכרחי לקיומו. אנו צריכים להכיר תודה בכך שיש לנו במדינה שירותי רווחה שדואגים לצמצם את הפערים הללו באופן יחסית טוב למדינות אחרות, וצריכים להמשיך בכך. ובנוסף כל קהילה צריכה לדאוג לצמצם את הפערים בתוכה.